

Veliko P. Petrov, Hristo A. Hristov,

INTERNATIONAL ORGANIZATIONS AND INSTITUTIONS WORKING ON ENVIRONMENTAL PROBLEMS

Veliko P. Petrov, Hristo A. Hristov

*Faculty of Artillery, Air Defense and Communication and Information Systems,
National Military University, Shumen, Bulgaria, veliko_pp@abv.bg,
Shumen university „Bishop Konstantin Preslavski”, Shumen city, Faculty of technical sciences, De-
partment „Management of security systems”*

Abstract: *This report aims to familiarize readers with international organizations and institutions working on environmental issues that find adequate solutions to address the world's universal environmental problems. International and national institutions and organizations, including UN entities and its specialized organizations and the EU, are developing systems of measures and regulations aimed at reducing environmental risks.*

Key words: *international organizations and institutions, environment*

МЕЖДУНАРОДНИ ОРГАНИЗАЦИИ И ИНСТИТУЦИИ, РАБОТЕЩИ ПО ПРОБЛЕМИТЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА

Велико П. Петров, Христо А. Христов

През последните десетилетия глобалните и регионалните екологични проблеми са сред основните предизвикателства пред съвременното човечество. От една страна, нараства загрижеността относно ефекта от различните икономически дейности върху националната и глобална околна среда. От друга страна, постигането на по-висок икономически растеж е обвързано пряко с природните ресурси, с които разполагаме.

Международните организации обслужват международните отношения, така както вътрешнодържавните институции са в служба на националните общности, но с много по-ниска ефикасност. Различните международни организации и институции започват да проявяват определен интерес към околната среда най-вече след втората половина на XX век и вземат активно участие в повечето провеждани общи и специализирани конференции по екологични проблеми. Те имат отношение и дават компетентни мнения по много аспекти и измерения на екологичната проблематика. В рамките на своите правомощия международните организации често са инициатори за изготвянето на договорености по различните аспекти на околната среда. Един от най-важните елементи на сътрудничеството в рамките на международните организации, които се занимават с екологични проблеми е събирането и предоставянето на всякакъв вид информация свързана със състоянието на околната среда. По редица конвенции опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси се възлага на международни организации.

Бурното развитие на научно-техническия процес особено през последното столетие доведе до увеличаване на човешкото въздействие върху околната среда. Глобалните екологични проблеми придобиват нови измерения поради факта, че с напредъка на научните познания става ясна

и разбираема необходимостта от овладяване на негативните последици от човешката дейност върху околната среда. Отрицателните последици от това въздействие се проявяват понякога в много по-късен момент от извършването на вредоносното влияние и поради това са трудно предвидими. Замърсяването и увреждането на околната среда в настоящия момент има своите проекции и засяга бъдещето на следващото поколение, не само неговото здравословно състояние, но и необходимостта да влага много повече средства за преодоляване на последиците (преки и косвени) от днешното развитие и за компенсиране на еко системните услуги, които увредената природа не може да достави. Причините за екологичните проблеми на съвременното общество са от субективен и обективен характер. Сред *обективните причини* могат да бъдат посочени географското положение на съответната държава, степента на икономическото ѝ развитие, равнището на използваните технологии в производството и др. Сред *субективните причини* могат да се посочат подценяване значимостта на екологичните проблеми, ниска екологична култура сред населението и др.

Необходимостта от стабилизиране и подобряване на ключовите параметри на околната среда е безспорна, безусловна и неотложна. Универсалните екологични проблеми най-удачно биха могли да намират адекватни решения в рамките на ООН и неговите специализирани организации, създавани с определени цели и на различно равнище. Международни и национални институции и организации, включително структури на ЕС, разработват системи от мерки и нормативи, целящи редуциране на екологичните рискове. Но опитът в управлението на екологичните рискове показва, че дори даден риск веднъж вече да е идентифициран и оценен и да са установени стандарти и практики за редуцирането му, те не могат да се прилагат автоматично винаги и навсякъде.

Екологичната политика се определя като комплекс от мерки и дейности, свързани със създаването на предпоставки за справедливото и ефективно разпределение на природните блага в обществото. Тя се основава на редица процедури, насочени към намаляване на вредните въздействия върху природните ресурси и прилагането на инструменти за възстановяване на щетите, базирани на влагането на част от дохода получен в резултат от използването им.

Една от най-важните и актуални политически, икономически, социални и международни задачи е опазването на околната среда. Това се дължи на постоянно нарастващото ѝ значение във вътрешния живот на всяка страна и в отношенията между държавите на международно ниво. В този смисъл тя се превръща в едно от основните направления на международното сътрудничество.

Всяка държава е задължена да спазва поставеното изискване за съвместно участие в опазването на околната среда, както и да изгражда екологични обекти от общо стопанско значение.

Екологичната политика представлява съвкупност от административно-законодателни и икономически средства и механизми, утвърдени от държавните органи и съобразени с международните договорености. Тяхната основна цел най-общо намира отражение в устойчивото развитие на националното стопанство, което се постига чрез опазването на околната среда и рационалното използване, и непрекъснато възпроизвеждане на природните ресурси.

Политиката в областта на околната среда е област, в която ЕС доказва своята водеща позиция на глобално ниво. Тази политика е огромна по своя обем (над 300 директиви) и по своя обхват. В най-тесен смисъл нейните области включват качеството на атмосферния въздух, на сладководните и соленоводните басейни, подземните води, почвите, управлението на отпадъците, употребата на химически препарати, ядрената безопасност, защитата на биологичното разнообразие, местообитанията и птиците. В по-широк смисъл всички политики на ЕС съдържат в себе си екологичен компонент и по-конкретно всички общи политики на ЕС би следвало да се придържат към идеята за устойчиво развитие.

Европейската политика в областта на околна среда се основава на принципа на предпазните мерки, превантивните действия и отстраняване на замърсяването при източника, както и на принципа „замърсителят плаща“. Многогодишните програми за действие за околната среда определят рамката на бъдещите действия във всички сфери на политиката в областта на околната среда. Те са част от хоризонталните стратегии и се вземат под внимание в рамките на международ-

ните преговори във връзка с околната среда. Освен това решаващо значение има тяхното изпълнение.

Институционална рамка на екологичната политика – включва институциите, които определят стратегиите на политиките и програмите за действие в различни области на развитието.

Организацията на обединените нации (ООН) е международна организация, създадена официално на 24 октомври 1945 г., когато уставът ѝ е ратифициран от 5-те постоянни страни-членки на нейния Съвет за сигурност – Китай, Русия (бившия СССР), САЩ, Обединеното кралство и Франция.

Основна цел на ООН е спазване на мира и сигурността. Основавайки се на принципите за равни права и самоопределяне на народите, тя развива и приятелските международни отношения. Организацията полага грижи за постигането на световно сътрудничество при разрешаването на международни проблеми от културно, икономическо, социално или хуманитарно естество. Междувременно ООН трябва да послужи като средище, където да се обединят усилията на всички нации за постигането на поставените цели.

Още с учредителния договор (през 1945г.), на ООН се възлага като основана мисия поддържането на мира и сигурността в света, развитието на приятелски отношения между народите, установяването на международно сътрудничество за решаването на хуманитарни, икономически, социални и др. въпроси. Първа изява на ООН в областта на околната среда е още от края на 40-те години на миналия век. През 1949 г. тя провежда в Лей Саксес, САЩ, международна техническа конференция по опазване на природата. Под егидата на ООН се провеждат три конференции по морско право. Последната от тях изиграва изключително голяма роля за определянето на юридическите рамки при използването и опазването на световния океан.

По инициатива на ООН се провеждат и световни форуми по глобални екологични проблеми – в Стокхолм, Рио де Женејро, Йоханесбург. В съответствие с препоръките от Стокхолмската конференция на ООН по окръжаващата човека среда, ОС на ООН създава свой спомагателен орган „**Програма на обединените нации по околна среда**” (**ЮНЕП**), със седалище Наероби, Кения.

Програмата на ООН за околната среда (*United Nations Environment Programme - UNEP*) е организация на Организацията на обединените нации, която свързва дейностите по опазване на околната среда, като помага на развиващите се страни да прилагат конституциите и да насърчават устойчивото развитие чрез екологични дейности.

Ръководен орган е Съветът на управляващите, избран от ОС на ООН за срок от 3 години. На ежегодни сесии отчита извършеното през изминалата година дейност и набелязва последващи задачи. Отчита се пред ОС на ООН. Работи в сътрудничество с други организации. Основни функции на ЮНЕП са в три направления:

- 1) създаване на глобална система за мониторинг (наблюдение) на околната среда;
- 2) изграждане на международна справочна система за информация върху околната среда;
- 3) водене на международен регистър на потенциално опасните токсични вещества. Един от приоритетите на ЮНЕП е подпомагане на развиващите се държави в подготовка на техните национални законодателства в областта на околната среда.

Общото събрание на Организацията на обединените нации, наричано също Генерална асамблея на ООН, е най-важният от 6-те ръководни органа на ООН и единственият, в който всички страни-членки на организацията имат еднакво представителство. Там се обсъждат на широко равнище проблемите на опазването на околната среда на световно равнище. Сред по-важните документи, които са приети в рамките на Общото събрание, се открояват:

- 1) Международна отговорност на държавите по отношение на околната среда (1972 г.);
- 2) За историческа отговорност на държавите за съхранение на природата на Земята за сегашното и бъдещите поколения (1980 г.);
- 3) Екологичната перспектива до 2000 г.;
- 4) Опазване на глобалния климат в интерес на сегашното и бъдещите поколения на човечеството (2008 г.).

Комисията по международно право. Като постижения в работата на Комисията по международно право в областта на околната среда през 2001 г. се считат подготвените проекти на разпоредби за предотвратяване на трансграничните вреди от опасните видове дейност. През 2006 г. пък се поставя акцент върху разпределянето на загубите, в случай на такива вреди, причинени в резултат на опасни видове дейност. Отново във връзка с опазване на околната среда е разработен проект за използването на международните речни корита за цели, различни от тези на корабоплаването.

Специализирани международните организации, включени в системата на ООН, които развиват дейност по опазване на околната среда са:

– *Международна морска организация (ИМО)* със седалище Лондон. Постепенно се превръща във всепризната и компетентна международна организация занимаваща не само с въпроси по корабоплаване и безопасност по море, но и в областта на опазването на морската среда от замърсяване. По нейна инициатива са приети над 30 международноправни акта;

– *Световна здравна организация (СЗО)*. Седалище Женева. Организацията насърчава международното сътрудничество за опазване на човешкото здраве. Тази цел макар и непряко е свързана с опазването на околната среда. В рамките на организацията се извършват дългогодишни изследвания в областта на санитарно-хигиенните аспекти на замърсяването на околната среда и тяхното отражение върху човешкото здраве. Здравната организация събира, обобщава и разпространява информация по въпроси на здравеопазването и отражението на замърсяването на природата и нейните компоненти върху човешкото здраве;

– *Организация на обединените нации за образование и култура (ЮНЕСКО)*. Създадена след Втората световна война със седалище Париж. В началото на своята дейност не отделя внимание на екологичните проблеми. През 1968 г. под нейна егида се свиква междуправителствена конференция, на която да се обсъди състоянието на биосферата. В резултат се приема международна програма "Човек и биосфера", в която се включени 14 основни теми свързани главно с отрицателното въздействие на човешките дейности върху различните природни компоненти и със съхраняването на природните забележителности и генетичните ресурси. Значителен принос има и в разработването на международноправни актове, свързани с опазването на уникални екосистеми от общочовешко значение. Един от тях е Конвенцията за опазване на световното културно и природно наследство /1972г./, в която са включени над 300 уникални защитени територии на планетата, между които и три български – Сребърна, Пирин и Рила.

– *Програма на ООН за развитие (ПРООН)* е специализирана организация със седалище Ню Йорк, чиято дейност е насочена към проблемите на икономиката и икономическото развитие. Внимание отделя на рационалното използване на природните ресурси и на тяхното опазване. Съуправител е на Глобалния фонд по околна среда, каквато е и ЮНЕП. Експерти от програмата оказват ценна юридическа помощ в началото на 1990 г. на България при разработването на проект на специален закон за опазване на морската среда от замърсяване, както и при изготвяне на споразумения с големи нефтени компании, проучващи и разработващи находища на нефт и газ в континенталния шелф на България в Черно море.

– *Международна агенция за атомна енергия;*

– *Световната метеорологична организация;*

– *Организацията за прехрана и земеделия към ООН (ФАО);*

– *Международната организация за гражданска авиация (ИКАО).*

Основни институции в Европейския съюз са:

1) *Комисията към ЕС* е изпълнителен органи и е отговорна за въвеждането мониторинга, контролът и прилагането на законите и политиката на ЕС. Към тази комисия функционира Дирекцията по околна среда, която отговаря и за ядрената безопасност и защитата на гражданското общество. Тази дирекция осъществява екополитиката и контролира спазването на екологичното законодателство;

2) *Съветът на министрите* е главният законодателен орган на ЕС, включително и в екологичната област, и представя интересите на страните-членки. Той се състои от министрите, кои-

то отговарят за околната среда в съответните страни членки;

3) Европейският Парламент представя интересите на гражданите на ЕС, има право на законодателна инициатива. Той има право да одобрява бюджет, да избира или да разпуска Комисията. Парламентът заседава веднъж месечно, като заседанията са открити за обществеността.

Европейският парламент играе важна роля при формулирането на законодателството на ЕС в областта на околната среда. По време на осмия парламентарен мандат той работи по законодателство, произтичащо от плана за действие за кръгова икономика (относно отпадъците, батериите, излезлите от употреба превозни средства, депонирането и др.), въпроси във връзка с изменението на климата (ратификация на Парижкото споразумение, разпределяне на усилията, отчитане на земеползването, промени в земеползването и горското стопанство в ангажиментите за борба с изменението на климата на Съюза, реформа на Схемата за търговия с емисии и др.) и още много други.

Парламентът няколкократно призна необходимостта от подобро изпълнение, което да бъде основен приоритет. В резолюция от 2013 г., озаглавена „Подобряването на резултатите от мерките на ЕС в областта на околната среда: изграждане на доверие чрез повишаване на познанията и готовността за реакция“, той разкритикува незадоволителната степен на изпълнение на законодателството в областта на околната среда от страна на държавите членки и отправя няколко препоръки за по-ефикасно изпълнение, например чрез разпространението на най-добри практики между държавите членки и между регионалните и местните органи. В своята позиция относно настоящата програма за действие за околната среда Парламентът подчерта също необходимостта от по-строго прилагане на законодателството на ЕС в областта на околната среда. Освен това призова за по-голяма сигурност на инвестициите в подкрепа на политиката в областта на околната среда и за усилия за борба с изменението на климата, както и за отчитане в по-голяма степен и по-добре на въпросите, свързани с околната среда, в другите политики.

4) Европейският съд е гарант на закона в ЕС. След 1997 г. по предложение на Комисията той взема отношение по процедури свързани с нарушаване на екологичното законодателство. Някои решения, които взема са основни и може да ограничава правата на страните членки за тяхното вътрешно законодателство.

Основни агенции в Европейския съюз са:

1) Европейската агенция за околната среда (ЕАОС);

Европейската агенция за околната среда е създадена през 1994 г. Тя е органът на Европейския съюз, създаден да предоставя навременна, целенасочена, подходяща и достоверна информация за околната среда както на лицата, определящи политиката в тази област, така и на обществеността. ЕАОС не разработва нормативни документи и не определя политиката в областта на околната среда. Мандатът на ЕАОС е:

– да подпомага Общността и страните-членки да взимат на информирани решения за подобряване на околната среда, да интегрират въпросите, свързани с околната среда, в икономическата политика и да работят за устойчиво развитие;

– да координира Европейската мрежа за информация и наблюдение на околната среда (Eionet).

Регламентът³³ за създаване на ЕАОС е приет от Европейския съюз през 1990 г. Той влиза в сила в края на 1993 г. веднага, след като е взето решение седалището на ЕАОС да бъде в Копенхаген. Същинската си дейност Агенцията започва през 1994 г. С този регламент е създадена и Европейската мрежа за информация и наблюдение на околната среда (Eionet).

Понастоящем ЕАОС има 32 страни-членки и шест сътруднически страни. Европейската мрежа за информация и наблюдение на околната среда е партньорска мрежа на ЕАОС и страните. EIONET е информационен "възел", акумулиращ, обработващ и предоставящ екологична информация от широка мрежа източници, изградена в страните-членки на Агенцията. Мрежата събира

³³ Регламент (ЕИО) № 1210/90 на Съвета от 7 май 1990 г. за създаване на Европейска агенция за околната среда и Европейска мрежа за информация и наблюдение на околната среда

и обработка информация от националните мониторингови системи чрез Европейските тематични центрове (ЕТЦ).

ЕАОС отговаря за развитието на мрежата и координирането на нейните дейности. За целта Агенцията работи в тясно сътрудничество с националните координатори, които обикновено са националните агенции за околна среда или министерствата на околната среда. Те отговарят за координирането на националните мрежи, обхващащи много институции (общо около 300).

Основни клиенти са институциите на Европейския съюз – Европейската комисия, Европейският парламент, Съветът - и страните-членки. В допълнение към тази централна група от участници в европейската политика. Агенцията обслужва и други институции на ЕС като Икономическия и социален комитет и Комитета на регионите.

Деловите и академичните кръгове, неправителствените организации и други компоненти на гражданското общество са също активни потребители на информацията на ЕАОС.

За целта агенцията си сътрудничи тясно с националните координатори в участващите страни, както и с други национални органи (агенции за опазване на околната среда, министерства и др.), които отговарят за координацията на дейностите на Eionet на своя територия.

Във връзка със събирането, управлението и анализа на данни ЕАОС е създавала и поддържа европейски тематични центрове, работещи по важни въпроси в областта на околната среда. Тези центрове също така са мрежи, обхващащи около 90 специализирани институции в цяла Европа.

Как функционира: ЕАОС организира дейностите си чрез годишни работни програми, които са част от 5-годишни работни програми. Настоящата програма е за периода 2014 – 2018 г. и е организирана около 4 основни теми:

- предоставяне на информация във връзка с изпълнението на политиките – обратна информация и принос към рамките и целите на политиките на ЕС чрез непрекъснато докладване за напредък по ключови въпроси, свързани с околната среда;

- оценка на системните предизвикателства – в макро-, междусекторен и дългосрочен аспект с цел подпомагане на програмата за действие за околната среда;

- съвместно създаване и използване на знания – изграждане и поддържане на мрежи от хора и информационни системи;

- непрекъснато подобряване на ефикасността и ефективността.

Агенцията има следните основни задачи:

- да събира, обработва и анализира данни, за да осигури на ЕС обективна информация, необходима за прилагането на ефективни политики за околната среда;

- да подпомага мониторинга на мерките;

- да съпоставя, оценява и разпространява данни относно състоянието на околната среда сред широката общественост;

- да осигурява сравнимост на данните за околната среда на европейско равнище;

- да насърчава включването на информацията на ЕС за околната среда в международните програми за мониторинг на околната среда, като тези на Организацията на обединените нации;

- да насърчава разработването на методи за оценяване на вредите, нанесени на околната среда, както и за определяне на стойността на политиките за околната среда, свързани с предотвратяването, опазването и възстановяването;

- да насърчава обмена на информация за най-добрите налични технологии за предотвратяване или намаляване на вредите за околната среда;

- да публикува доклад за състоянието, тенденциите и перспективите за околната среда на всеки пет години.

Обхванатите данни включват:

- качество на въздуха и шумово замърсяване;

- качество на водата;

- състояние на почвите, на фауната и флората;

- земеползване и природни ресурси;

- управление на отпадъците;

- химически вещества;
- опазване на крайбрежието и морето;
- изменение на климата и адаптиране към изменението на климата.

Управителният съвет на ЕАОС е съставен от по един представител от всяка държава от ЕС, двама представители на Европейската комисия и двама учени, определени от Европейския парламент. Изпълнителен директор, който отговаря за ежедневното управление.

ЕАОС си сътрудничи с останалите органи на ЕС и международни органи, като Статистическата служба на ЕС (*Eurostat*) и Съвместния изследователски център на Европейската комисия, програмата за околна среда на ООН и Световната здравна организация.

2) Европейската мрежа за информация и наблюдение на околната среда (*Eionet*). Тя има за цел да предоставя навременни с осигурено качество данни, информация и експертни знания за оценяване на състоянието на околната среда в Европа и въздействията, на които е подложена. Това улеснява лицата и органите, разработващи политики, при вземането на решения относно подходящи мерки за защита на околната среда на национално и европейско равнище и при осъществяването на контрол върху ефективността на съществуващите политики и мерки.

Eionet е партньорска мрежа на ЕАОС и нейните страни-членки и сътруднически страни. Координира се от информационната мрежа на ЕС относно въпроси, свързани с околната среда. Мрежата разполага с представители от всички държави от ЕС, както и от Исландия, Лихтенщайн, Норвегия, Швейцария и Турция.

Амбицията на ЕАОС е да продължи да бъде водещ доставчик на основната информация, необходима за повишаване на ефективността на политиката в областта на околната среда. Наред с това ЕАОС се стреми да участва в създаването на нови данни и знания, които ще бъдат необходими за обосноваването и осъществяването на основополагащия преход към постигане на дългосрочна устойчивост на нашите общества.

3) Европейска агенция по химикалите (ЕСНА)

Регламентът относно REACH (регистрацията, оценката, разрешаването и ограничаването на химикали) предоставя задълбочена законодателна рамка за производството и използването на химикали в Европа се прилага от 01 юни 2007 г.. Той прехвърля от обществените органи към индустрията отговорността да се гарантира, че произвежданите, внасяните и продаваните в ЕС химикали са безопасни. Освен това той:

- насърчава алтернативни методи за изпитване върху животни;
- създава единен пазар за химикали;
- цели да насърчи иновациите и конкурентоспособността в сектора;
- създава Европейска агенция по химикалите (ЕСНА).

Основни аспекти:

– законодателството се прилага за всички химични вещества: произведени, внесени, продавани, използвани самостоятелно, в смеси или в продукти. Много от тях срещаме в своето ежедневие, като например продукти за почистване, бои или в електрически уреди;

– дружествата трябва да регистрират в централна база данни всички химикали, които те произвеждат или внасят в количества от един тон или повече за година. ЕСНА трябва да провери информацията, подадена при регистрацията;

– дружествата трябва да идентифицират и управляват рисковете, свързани с веществата, които произвеждат и продават в ЕС. Те трябва да демонстрират как продуктите им да се използват безопасно и да информират потребителите за всички мерки за управление на риска, които те трябва да прилагат, за да гарантират безопасно използване по цялата верига на доставка;

– националните органи могат да ограничат производството или използването на определени вещества, ако сметат, че рисковете не се управляват адекватно;

– законодателството има за цел да замени най-опасните вещества с по-безопасни алтернативи, когато такива са налични;

– законодателството не се прилага за определени групи вещества (например радиоактивни вещества или такива под митнически надзор) или за отпадъци, тъй като те вече са регулирани

подробно в друго законодателство.

През 2013 г. Европейската комисия извърши оценка на първите пет години от Регламента относно REACH и направи заключение, че не се изисква значителна преработка преди 1 юни 2018 г. – краен срок за регистриране на определени вещества.

Научен комитет по безопасност на потребителите (НКБП) и Научен комитет по здравни, екологични и възникващи рискове (НКЗЕВР) на ЕС – те предоставят на Европейската комисия научни съвети и оценки на рисковете в тези области. *Ролята на комитетите е:*

– да предоставят научни становища относно оценката на рисковете в случаите, определени в законодателството на ЕС;

– да предоставят при поискване научни съвети на Комисията по въпроси, които са от особено значение за рисковете за общественото здраве, безопасността на потребителите и околната среда;

– да определят по покана нуждите от научни изследвания за попълване на пропуските от важна информация, да оценяват предлаганите бъдещи научни изследвания и да оценяват резултатите от научните изследвания в тематичните области от своята сфера на компетентност;

– да предоставят бързи съвети относно научните познания във връзка с конкретни рискове в случай на спешна необходимост;

– да участват в тематични мрежи или мероприятия с други органи или научни организации на ЕС, за да следят и допринасят за научните познания в своята сфера на компетентност;

– да насочват вниманието на Комисията и нейните служби посредством меморандуми или изявления към конкретен или възникващ проблем, който комитетите считат, че може да създаде реален или потенциален риск за безопасността на потребителите, общественото здраве или околната среда;

– да приемат своята методология за извършване и предоставяне на оценка на риска и за преразглеждането ѝ с оглед на отчитане на всички значими научни фактори, както и да гарантират, че тя отразява текущата практика на оценяване на рисковете.

Мандат:

– членовете на комитетите се назначават за 5-годишен мандат;

– те остават на поста си, докато не бъдат заместени или преназначени.

Независимост:

– членовете и външните експерти трябва да действат независимо и в името на обществения интерес;

– членовете се назначават лично; те не могат да делегират своите отговорности на друго лице;

– преди назначаването си и след това всяка година те трябва да представят декларация за конфликт на интереси;

– членовете и външните експерти трябва да заявят при всяко заседание всеки конкретен интерес, който може да е в ущърб на тяхната независимост по отношение на въпросите от дневния ред.

Прозрачност:

– всички съответни документи, като дневен ред, протоколи и становища и декларации на участниците, трябва да се публикуват на специален уебсайт.

– на този уебсайт трябва да има връзка към регистъра на експертните групи.

Неправителствени организации (НПО).

Първите НПО се появяват още в края на XIX-ти век. Това са по-скоро сдружения на любители на природата и на учени от различни държави за изучаване на флората и фауната в определени райони на планетата. Започва създаването на международни центрове и научни асоциации, занимаващи се с изследва и опазване на природата и нейните компоненти. Те са изразители на изостреното критично отношение на обществото към тежкото екологично състояние в много райони на света. Като доказали се и утвърдени в публичното пространство са:

– *Световен съюз за съхраняване на природата и нейните ресурси;*

- *Грийнпийс*;
- *Приятели на земята*;
- *Международен зелен кръст и др.*

Зелените 10 (The Green 10) е неформална платформа, обединяваща 10 от най-големите екологични неправителствени организации и мрежи, действащи в рамките на Европейския съюз. Платформата има за цел да координира съвместните отговори и препоръки на членуващите организации и мрежи към отговорните лица и органи на Европейския съюз и да гарантира централната позиция на проблеми, засягащи околната среда, в процеса на вземане на решения в Европейския съюз. Броят на индивидуалните членове в платформата е над 20 милиона (индивидуални членове на организациите и мрежите, членуващи в The Green 10).

Организации и мрежи, членуващи в The Green 10:

1. Банкуоч Централна и Източна Европа – CEE Bank watch
2. Бърдлайф – Birdlife international (European community office)
3. Грийнпийс – Greenpeace
4. Европейска федерация за транспорт и околна среда – European Federation for Transport and Environment (T&E)
5. Европейско бюро за околна среда – European Environmental Bureau (EEB)
6. Мрежа за действие по климата – The Climate Action Network Europe (CAN Europe)
7. Приятели на земята – Friends of the Earth Europe (FoEE)
8. Приятели на природата – International Friends of nature (IFN)
9. Световен фонд за природата – World Wide Fund for Nature (European policy office) (WWF)
10. Съюз за здравеопазване и околна среда – Health and Environment Alliance (HEAL)

Силата на Зелените 10 е в мрежите и организациите, обединени от платформата. Европейските екологични неправителствени организации изпращат редовно информация до своите членове и поддръжници, което е от съществено значение за високата степен на информираност на тези групи относно развитията на ниво на Европейския съюз. Благодарение на това членовете и поддръжниците на мрежите и организациите могат да вземат ефективно участие и да дадат своя принос към процеса на вземане на решения, свързани с опазването на околната среда.

Платформата се опитва да спазва колкото се може по-демократичен принцип на вземане на решения, като се вземат под внимание мнението и отношението на организациите членки, техният екип, борд и членове.

Целите на платформата са:

- подкрепа на пълното прилагане на европейските екологични закони и политика във всички страни-членки на Европейския съюз.
- лобиране за нови екологични предложения за политиката и законите.
- работа с институциите на Европейския съюз с цел постигане на максимална степен на ефективност на европейските екологични закони и политика.
- популяризиране на лидерството по екологични въпроси на Европейския съюз на световната политическа сцена.
- във връзка с увеличаване на обществената осведоменост организациите, членове на платформата:
 - информират своите членове и по-широката общественост относно последните развития в областта на околната среда в рамките на Европейския съюз и ги окуражават да изразят своето мнение и позиция;
 - предоставят възможност за изразяване интересите на хиляди местни асоциации на ниво на лицата, отговорни за вземане на решения, касаещи политиката на Европейския съюз;
 - допринасят за засилване на гражданското общество в Европа чрез тренинги, политически анализи и др.

Институционалната рамка на политиката за опазване на околната среда в Р. България обхваща всички структури, имащи отношение към националната стратегия за устойчиво развитие:

1) **Министерство на околната среда и водите (МОСВ)** осъществява дейността си чрез законодателна инициатива, планиране, управление, изпълнителна, регулаторна и контролна функции. МОСВ отговаря за: развитието и прилагането на националната политика в екологичния сектор; подготовката на правната и нормативната уредба в областите на различните компоненти на околната среда, управление на отпадъците, защита на природата и управление на защитените територии и др.;

2) **Изпълнителна агенция по околната среда (ИАОС)** е администрация към Министъра на околната среда и водите за осъществяване на ръководни, координиращи и информационни функции по отношение на контрола и опазването на околната среда в България. Агенцията е Национален координационен център към Европейската агенция по околна среда (ЕАОС). Тя е член и на Мрежата на директорите на агенции по опазване на околната среда (ЕРА Network).

3) Органи на следващото, по-ниско ниво са **регионалните органи на МОСВ** и те са:

- Регионалните инспекции по околната среда и водите,
- Басейновите дирекции за управление на водните ресурси,
- Дирекциите на националните паркове, които провеждат държавната политика за съответните райони и територии.

4) **Други институции**, имащи отношение към екологичната политика и устойчивото развитие са: *Министерство на здравеопазването, Министерство на земеделието и храните, Министерство на регионалното развитие и благоустройството, Министерство на транспорта, Националната агенция по енергийна ефективност* и др., както и областните и общински съвети и органите за местно самоуправление, както неправителствените организации и научните институти.

ЕС е главно действащо лице в международните преговори във връзка с околната среда. Той е страна по множество споразумения в областта на околната среда от световен, регионален или подрегионален мащаб по широк кръг от въпроси като опазването на природата и на биологичното разнообразие, изменението на климата и трансграничното замърсяване на въздуха или водата. На Десетата конференция на страните по Конвенцията за биологично разнообразие, която се състоя в Нагоя (Япония) през 2010 г., ЕС допринесе съществено за постигането на споразумение относно глобална стратегия за спиране на загубата на биологично разнообразие до 2020 г. Съюзът подпомогна също така оформянето на няколко важни международни споразумения през 2015 г. на равнището на ООН, като Програмата до 2030 г. за устойчиво развитие (която включва 17-те цели за устойчиво развитие и 169 подцели), Парижкото споразумение относно изменението на климата и Рамковата програма от Сендай за намаляване на риска от бедствия. През същата година ЕС стана също така страна по Конвенцията по международната търговия със застрашени видове от дивата фауна и флора (CITES).

References:

1. Светослав Велев, учебник Екологична сигурност, Военна академия „Георги Стойков Раковски, 2015, ISBN 978-954-9348-73-6.
2. Анна И. Мантарова, автореферат, Екологични рискове в трансформиращото се общество, Институт за изследване на обществата и знанието, БАН, София, 2014 г.
3. Борислав Боянов, Еволюционно развитие на европейската екологична политика, Стопанска академия „Димитър А. Ценов“ гр. Свищов 2017 г., <https://dlib.uni-svistov.bg/bitstream/handle/10610/3985/759cd03f7189e50ff26a2b6a2ec677db.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
4. Регламент (ЕИО) № 1210/90 на Съвета от 7 май 1990 г. за създаване на Европейска агенция за околната среда и Европейска мрежа за информация и наблюдение на околната среда
5. Справочник „Европейски платформи от екологични неправителствени организации“, Институт Отворено общество, София, 2008 г.
6. Жан Шарпантие, Международните организации, 16-то издание, превод: Зорница Грекова, София, 2008 г.
7. Стефка Наумова, Европейската екологична политика и предизвикателствата пред сигур-

ността, научни трудове на Русенския университет, 2013, том 52, серия 7.

8. Карлен Атанесян, От Стокхолм до Копенхаген – обзор на значими международни конференции на ООН по околната среда, https://ejournal.vfu.bg/bg/pdfs/Karlen_Atanesyan-Ot_Stokholm_do_Kopenhagen-Obzir_na_znachimi_mejdunarodni_konferencii_na_OON_po_okolnata_sreda.pdf

9. Политиките на Европейския съюз „Околна среда“, Здравословна и устойчива околна среда за днешното и бъдещите поколения, Европейски съюз 2015 г., ISBN 978-92-79-42628-5

10. Георги В. Камарашев, Евакуация от райони и обекти. Университетско издание: НВУ „Васил Левски“. Велико Търново, 2014.

11. Георги В. Камарашев, Outsourcing as a part of the management of resources for security and defense, Велико Търново 2011 г.

12. Околна среда, https://europa.eu/european-union/topics/environment_bg